

УДК 355.45.(477)

АВТУШЕНКО І.Б.

<https://orcid.org/0000-0002-3987-4034>

АВТУШЕНКО О.С.

<https://orcid.org/0000-0003-0910-7552>

<https://doi.org/10.33577/2313-5603.41.2024.120-132>

ПРИВАТНІ ВІЙСЬКОВІ КОМПАНІЇ ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ ВЕДЕННЯ СУЧАСНИХ ВІЙН

У статті розглянуто діяльність приватних військових компаній, які активно використовуються у військових конфліктах, оскільки в XXI столітті регулярні збройні сили перестають бути головним інструментом військово-політичної діяльності держави. Встановлено, що фахівці приватних військових компаній допомагають вирішувати поставлені завдання, забезпечуючи різнопланову підтримку регулярним військовим з'єднанням у сучасних військових конфліктах та війнах.

Приватні військові компанії все частіше виступають як підрозділи спеціального призначення регулярних збройних сил країни. Залучення приватних військових компаній державами стає ефективним інструментом для досягнення цілей зовнішньої політики. Доведено застосування російських приватних військових компаній «Вагнер», «Редут», «Є.Н.О.Т.», «Патріот», РСБ-Груп у збройних конфліктах, що дозволяє приховати безпосередню участь російської федерації. Це особливо проявилось у гібридній війні росії проти України та під час повномасштабної російсько-української війни.

Ключові слова: приватні військові компанії, держава, війна, найманство, військові конфлікти.

Постановка проблеми. Ще в давнину правителі перших держав дійшли висновку, що територіальні та майнові конфлікти з сусідами можна вирішувати за допомогою спеціально найнятих для цього людей. На той час досить актуальним було найманство, яке бере свій початок з появи війн між народами та державами. При веденні військових дій та операцій досить гнучким та зручним інструментом, яким активно користувалися держави,

Автушенко Ірина Борисівна, доктор історичних наук, професор, завідувачка кафедри теорії та історії держави і права, Національний транспортний університет, м. Київ.

Автушенко Олександр Семенович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент спеціальної кафедри № 2, Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ.

© Автушенко І.Б., Автушенко О.С., 2024.

були найманці та приватники. Велика кількість «колишніх солдатів» з певних причин не змогли знайти себе у мирному житті. Цей факт породив пропозицію на ринку послуг «приватних військових компаній» (далі – ПВК).

Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що у ХХІ столітті при розв'язанні міжнародних проблем та конфліктів регулярні збройні сили перестають бути головним інструментом військово-політичної діяльності держави. В умовах нестабільної міжнародної ситуації, що все більш ускладняється, «приватні армії» стають важливим інструментом силової лінії і безпеки в структурі гібридних війн. Вони здатні істотно впливати на міжнародну обстановку. У сучасних умовах ПВК все більше нарощують свою бойову міць і вплив, а також отримують доступ до новітніх технологій, новітнього тактичного озброєння і беруть на себе частину функцій армії та поліції. Це пов'язано з тим, що саме ПВК здатні вирішувати ті завдання, які є складними для виконання іншими військовими структурами. Наразі приватний військовий бізнес є цілою індустрією, яка розвивається дуже швидкими темпами.

Мета статті полягає у дослідженні ролі приватних військових компаній, зокрема російських, та їх участі у сучасних війнах та військових конфліктах.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідженням діяльності приватних військових компаній займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед вітчизняних дослідників вивченням даної тематики займалися: В. Горovenко та В. Тютюнник (*Горovenко & Тютюнник, 2013*), І. Невзоров та П. Хотенець (*Невзоров & Хотенець, 2017*), О. Ковальський (*Ковальський, 2019*), С. Кириченко (*Кириченко, 2021*), Д. Сотніков (*Сотніков, 2023*), Г. Кохан (*Кохан, 2020*), О. Івасечко та Д. Бондар (*Івасечко & Бондар, 2023*) та інші.

Зарубіжні дослідники Б. Кац, Г. Сет, Н. Гаррінгтон, К. Докссі (*Katz & Seth & Jones Harrington & Doxsee, 2020*) у своєму дослідженні висвітлили залучення російських приватних військових компаній до збройних конфліктів, а також виокремили цілі та завдання, якими керується російська федерація (далі – рф) приймаючи такі рішення. А. Гедрайтіс (*Giedraitis, 2021*) аналізував залучення приватних військових компаній у досягненні власних інтересів держав, у тому числі й росії.

Однак комплексного дослідження щодо діяльності російських приватних військових компаній в Україні досі не було проведено, що також засвідчує актуальність обраної теми дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняній та зарубіжній літературі відсутнє усталене визначення поняття «приватна військова компанія». З цього приводу точаться активні дискусії. Так, на думку Г. Кохан, приватна військова компанія – це комерційне підприємство, яке пропонує спеціалізовані послуги, пов'язані з охороною, захистом, обороною будь-кого і будь-чого, з участю у військових конфліктах, бойових діях, а також зі збором розвідувальної інформації, стратегічним плануванням, логістикою, інструктажем і консультуванням (Кохан, 2020:192).

І. Невзорова та П. Хотенець стверджують, що спектр використання приватних військових компаній у різних регіонах є доволі широким. Їм доручається будівництво військової інфраструктури, охорона вантажів та дипломатичних установ, підготовка та навчання військових кадрів, впровадження військових технологій та виробництво зброї, здійснення розвідувальних або контррозвідувальних заходів, а також участь у бойових діях та контртерористичних операціях, здійснення окремих «специфічних» доручень, у яких держава не може офіційно залучити представників правоохоронних органів та збройних сил (Невзоров & Хотенець, 2017:212).

ПВК належать до юридичних осіб приватного права, які виконують функції військових, поліції, служб безпеки або надають супутні послуги, і працюють за контрактами з урядами, державними управліннями, міжнародними урядами та неурядовими організаціями; а також з транзитними та логістичними компаніями (Невзоров & Хотенець, 2017:213).

На думку С. Кириченка, ПВК має статус приватної комерційної організації, основною метою якої є одержання прибутку. Переважна більшість визначених статутом такої компанії напрямів її діяльності (або всі) стосується надання воєнних послуг. До них належать послуги з таких питань, як створення, реформування та розвиток сил безпеки і оборони; планування та підготовка їх до застосування; розвідка та контррозвідка; навчання особового складу; застосування, обслуговування та експлуатація озброєння і військової техніки; матеріально-технічне забезпечення сил безпеки і оборони; гуманітарне розмінування;

збройна охорона об'єктів, захист дипломатичного персоналу, окремих осіб і транспортних перевезень тощо (*Кириченко, 2021:13*).

С. Кириченко відзначає, що на сьогодні ПВК мають не тільки якісне бойове і тилове забезпечення угруповань військ, а й контроль захопленої території, даючи змогу не залучати на ці цілі сили регулярної армії. Адже ПВК на відміну від регулярних армій фактично знаходяться поза межами цивільного контролю. Їм можна доручити найганебнішу роботу від повалення законних урядів до усунення неугодних політиків і громадських діячів. До того ж, у разі розголосу місії найманців нового типу держава, яка відрядила їх воювати, завжди може не визнавати такого злочину (*Кириченко, 2021:16*).

Послугами ПВК активно користуються державні та неурядові організації, збройні формування, комерційні компанії, ООН і навіть Міжнародний комітет Червоного Хреста (*Кириченко, 2021:16*).

Таким чином, очевидно, що нині не існує однозначного визначення терміну «приватна військова компанія». З наведених вище визначень стає зрозуміло, що вони не є точними. На нашу думку, під приватною військовою компанією можна розуміти постачальників (надавачів) послуг з безпеки, оборони, охорони осіб, підприємств, установ та організацій, а також захисту територіальної цілісності й недоторканості держави. При цьому приватні військові компанії створюються та використовуються в інтересах держави і виступають зручним інструментом її зовнішньої політики.

Перша приватна військова компанія в сучасному розумінні даного терміну була створена у Великобританії в 1967 р. Засновником цієї організації – «Watchguard International» – став полковник англійської армії Девід Стерлінг. Слід зазначити, що досвід створення військових підрозділів у Д. Стерлінга на той час вже був. Він є засновником Special Air Service (SAS) – спеціальний військовий підрозділ Великобританії, основним напрямом якого була розвідувальна діяльність та проведення спеціальних операцій переважно на території іноземних держав (*Кириченко, 2021:13*).

Зростання популярності приватних військових компаній почалося із середини 1970-х років. У цей час були підписані перші контракти ПВК з урядом США: у 1970 р. з'явилася перша ПВК США «Vinnell Corp», яка підписала багатомільйонний контракт з Урядом США щодо надання спеціалізованих послуг з

підготовки та створення національної гвардії в Саудівській Аравії. Пізніше такі організації стали створюватися в країнах Африки (ПАР) та Ізраїлі. Їх кількість різко зросла у США та Великобританії.

Закінчення «холодної війни» наприкінці 1980-х – початку 1990-х років спровокувало зміну геополітичної ситуації й сприяло розвитку приватних військових компаній. Почалася тенденція скорочення фінансування військової сфери, що призвело до зменшення військовослужбовців та спеціалістів у цій галузі. Найчастіше єдиним виходом з ситуації, що склалася, став перехід цих людей під керівництво приватних компаній. Скорочення фінансування оборонного сектору позначилося і на діяльності уряду. Для держави стало вигідніше залучати для вирішення тимчасових геополітичних завдань приватні військові компанії, ніж утримувати власні збройні сили (*Івасечко & Бондар, 2023:105*). Зі зміною геополітичної ситуації на світовій арені, почалися активні процеси «перерозподілу» сфер впливу, що вимагало підтримки збройних сил. Ідеальним інструментом для цього стали ПВК (*Ковальський, 2019:109*).

З початку XXI століття приватні військові компанії стали дуже популярними. Послугами цих організацій користуються як уряди багатьох держав, так і міжнародні корпорації. Справжній бум для діяльності приватних військових компаній стався, коли американські війська вдерлися на територію Іраку та Афганістану. США стали першою державою, що законодавчо врегулювала діяльність ПВК. Відповідний нормативно-правовий документ було прийнято командуванням армії США 1998 р. – інструкція FM 100-21, що регулював взаємовідносини між державою та ПВК, а саме між військовослужбовцями армії США та співробітниками ПВК.

З 2000-х років стали популярні не лише прямі «воєнні» послуги ПВК, а й спеціалізовані послуги з логістики, підготовки кадрів служб безпеки, розроблення та впровадження систем безпеки, планування операцій. «Найманих військових» стали залучати для охорони виробництва, родовищ корисних копалин (в основному, нафти та газу), для супроводу вантажів (*Горovenko & Тютюнник, 2013:36*).

Приватні військові компанії існують і в росії, хоча офіційно право на застосування збройних сил має лише держава. Інші дії прирівнюються до найманства й заборонені на території рф під

загрозою кримінального покарання. Однак приватні військові компанії існують неофіційно, позиціонуючи себе на російському ринку як приватні охоронні підприємства (ПОП), а спектр послуг ПВК надають лише у «європейському напрямку», де це дозволено. У сучасних умовах дані організації є дуже ефективними, мобільними та універсальними інструментами вирішення певних державних завдань.

Активну участь ПВК брали у бойових діях росії в Грузії (2008 р.), військовому перевороті в Сирії, у військових діях на території України та у багатьох інших військових конфліктах. Саме застосування приватних військових компаній у збройному конфлікті дозволяє приховати безпосередню участь країни, зокрема рф, що особливо проявилось у гібридній війні росії проти України та на сучасному етапі повномасштабної російсько-української війни.

Для росії збройна агресія проти України створює ідеальне середовище для використання ПВК, адже передбачає можливість проведення різноманітних операцій в обхід міжнародних конвенцій та угод про припинення вогню – від знуцання над полоненими до обстрілів житлових кварталів. Це характерна особливість для держав у ХХІ ст. Послуги військових фахівців дозволяють комплексно вирішувати військові завдання, забезпечити різнопланову підтримку регулярним військовим з'єднанням.

Найбільш відомою є приватна військова компанія «вагнер», яка була створена Євгеном Пригожиним (*Приватні військові компанії...*, 2020). Під вивіскою ПВК «вагнер» було зібрано інтернаціональних найманців. Основою цієї структури були російські військовослужбовці, які виконували накази російського командування. Вони проходили підготовку на базі 10-ї окремої бригади спецпризначення ГРУ Генерального штабу росії. Бойовики ПВК і їх командири отримують відомчі нагороди за підписом в. путіна (*Кириченко, 2021:15*).

Протягом квітня-вересня 2014 року 72 бойовика ПВК «вагнер» брали участь у боях за Луганський аеропорт, 15 з них були ліквідовані українськими військовими. У битві за Дебальцеве брали участь 205 найманців, з них – 21 ліквідували військовослужбовці Збройних Сил України. За даними Служби безпеки України, «вагнерівці» причетні до збиття військово-транспортного літака Іл-76 у червні 2014 року на сході України, у результаті чого загинуло 49 українських військовослужбовців (*Шарафмал, 2020*).

3 літа 2022 року є.пригожин отримав право вербувати ув'язнених з російських в'язниць у ПВК «вагнер» в обмін на подальшу свободу. За даними розвідок Великобританії та США, у ПВК «вагнер» з початком повномасштабної війни в Україні воювало 50 тисяч осіб, з яких близько 40 тисяч – це завербовані в'язні (*Сотніков, 2023*).

Важке озброєння і техніку вони отримують безпосередньо від міністерства оборони росії, включно з авіацією. Від кадрових військовослужбовців збройних сил рф їх відділяє тільки формування в контракті та розмір грошового забезпечення, а також те, що офіційній владі від них легше відмовитися. Але при цьому в рф діє ряд інших ПВК, які неодноразово брали участь у агресії росії проти України починаючи з 2014 року. Анексія Криму та війна на Донбасі наочно продемонструвала присутність у цих конфліктах організованого компоненту російських найманців з приватних військових організацій росії. Зокрема, у 2014 р. в анексії Криму активну участь брали козачі підрозділи краснодарських козаків, а на Донбас приїжджали «захищати російський мир» озброєні козачі загони з Ростовської області. За допомогою недержавних військових організацій рф кремль фактично створив прихований важіль військового впливу на ситуацію в інших державах (*Гусаров, 2015*).

Отже, росія, маючи певний політичний та економічний інтерес до конкретного регіону, в даному випадку до Криму та Донбасу, наймала ПВК для просування власної позиції. Така модель дозволяє владі впливати на стратегічний баланс сил, не вдаючись до відкритої інтервенції та іншим діям, які можна засудити з точки зору міжнародного права.

На території Криму, напередодні окупації Росією, створювались незаконні збройні формування, які брали активну участь в анексії, виконуючи у гібридній військовій спецоперації роль ширми і живого щита водночас. За спинами бійців так званої самооборони Криму і Севастополя ховався в.путін та його загарбницька армія. Перші угруповання були створені ще у січні 2014 року. Їм доручалась найбрудніша робота, і вони й досі виконують роль допоміжної поліції окупантів.

Після 2015 року залучення найманців суттєво розширилося. У 2019 – 2021 роках росія використала бойовиків у близько 30 країнах світу. ПВК у сучасному світі – це досить вигідна частина світового бізнесу та необхідна геополітична структура, і навіть

інструмент, за допомогою якого вирішуються багато проблем. Вони відіграють важливу роль у міжнародних відносинах, стають невід'ємним елементом у сфері міжнародної безпеки та здатні надавати значний вплив на її стан (*Санжаревський & Байда & Стемпіцький, 2021:419*).

До бойових дій в Україні, окрім ПВК «вагнер» залучалися також інші приватні військові компанії, зокрема бойовики ПВК «редут-антитерор», що була створена у 2008 році розвідниками та ветеранами-десантниками. До початку повномасштабного вторгнення в Україну ПВК «редут» надавала лише послуги охорони майна за кордоном. За даними української розвідки, найманці ПВК «редут» брали участь у боях під Києвом та Харковом, їх чисельність становила 7 тисяч осіб (*Сотніков, 2023*). У жовтні 2022 року військовослужбовці Збройних Сил України затримали громадянина республіки білорусь, який виявився найманцем даної компанії. Під час допиту він повідомив, що його завербували на посаду кулеметника, пообіцявши 3600 доларів щомісяця (*Мухін, 2023*). П. Лузін, експерт із російської зовнішньої та оборонної політики, відзначав, що «ПВК – редут» використовується міністерством оборони як «механізм найманства». Росією найманці спочатку використовувалися на противагу регулярній армії та можливості діяти за межами бюрократичної системи й управлінських практик, що склалися, а також захисту від відповідальності політичного та військового керівництва (*Сотніков, 2023*).

Набір у ПВК є варіантом прихованої мобілізації під час російсько-української війни. З боку росії, під час війни в Україні, межа між найманськими формуваннями, регулярною армією та «добровольцями» остаточно стерлася.

У 2016 році в росії було зареєстровано громадську організацію «Єдині народні обштинні товариства» (скорочено «є.н.о.т.»), яка на папері мала сприяти військово-патріотичному вихованню молоді. Насправді ж члени «є.н.о.т» брали участь у бойових діях в Україні, Сирії та Азербайджані. Основу цієї ПВК склали російські ультраправі радикали, націоналісти та відставні співробітники фсб. Зрозуміло, що більшість російських ПВК пов'язані з міністерством оборони, федеральною службою безпеки або розвідувальним управлінням. Без дозволу кремля і фсб організація «є.н.о.т.» не могла брати участь у війні на Донбасі й «забезпечувати правопорядок» на окупованих Росією територіях Донбасу. До діяльності ПВК «є.н.о.т» причетний О. Бородай,

який безпосередньо пов'язаний з російською ФСБ. Куратори ПВК «є.н.о.т.» займалися вербуванням терористів з Донбасу в Сирію. З окупованих регіонів України вже поїхало від 700 до 1000 бойовиків. Для мотивації донецьким бойовикам пропонували російське громадянство, зняття судимостей, зарплати (від 90 до 250 тис. руб.). Бойовикам рекомендували їхати «захищати росію» не тільки в Сирію, але й у Таджикистан та Нагірний Карабах, де ситуація складна і будь-якої миті може загостритися (Гусаров, 2015).

У 2018 році з'явилася ПВК «патріот», яку пов'язують з міністром оборони росії сергієм шойгу. Бойовики цієї ПВК були помічені біля Бахмута в Донецькій області. За інформацією ЗМІ, цю ПВК сформували з кадрових військовослужбовців, зокрема Головного управління російського Генштабу. Крім України, члени цієї групи воювали у Бурунді, ЦАР, Сирії та Ємені.

ПВК «російські системи безпеки» (рсіб-груп) надає послуги військового консалтингу в зонах з високою терористичною активністю та ведення бойових дій. Найманці РСБ-Груп були залучені в Україні, Лівії, Шрі-Ланці, Аденській та Гвінейській затоках, Малакській протоці (*Які приватні військові компанії... , 2023*).

Російські приватні військові компанії у разі потреби стають силою для забезпечення потреб держави. Зауважимо, що подібні псевдоприватні компанії досягають поставлених кремлем цілей не лише в росії, а й у конфліктах за кордоном (*Giedraitis, 2021:138*).

Варто зазначити, що діяльність ПВК в зоні бойових дій прирівнюється до найманства, а діяльність найманців суперечить міжнародним конвенціям, на них не розповсюджуються норми міжнародного гуманітарного права щодо прав полонених чи військовослужбовців. Крім того, за російським законодавством наймання заборонено та карається. Для забезпечення найманців численних російських ПВК озброєнням та необхідним спорядженням, в офіційних документах міністерства оборони рф їх визначають як добровольців.

Таким чином, історія приватних військових компаній не закінчена і продовжує розвиватися й еволюціонувати як на світовій арені, так і на території російської федерації. В умовах російсько-української війни з'являється все більше ПВК, що пов'язано з прагненням кремля набрати більше людей на війну, не вдаючись до чергової масштабної мобілізації. Наразі росія стала проводити мобілізацію на всіх рівнях. в. путін, шляхом

створення ПВК, хоче обійтись без призовників та чергової мобілізації хоча б до президентських виборів. За твердженням глави громадського руху «русь сидящая» ольги романової, у вересні 2022 року в. путін провів закриту зустріч із представниками великого бізнесу, на якій запропонував учасникам зібратися та профінансувати добровольців для відправлення в Україну (Сотніков, 2023). Для олігархів та корпорацій фінансування таких структур є способом продемонструвати свою вірність військовому курсу кремля.

Навесні 2023 року, в очікуванні контрнаступу Збройних Сил України, так званий «глава Криму» сергій аксьонов заснував ПВК «Конвой», що є фактично компанією барс (аббревіатура від «бойовий армійський резерв спеціальний»), що була створена у 2021 році з дозволу міноборони рф. Новостворена ПВК «конвой» дислокується на території Криму та проводить навчання у селі Перевальне під Сімферополем (Мухін, 2023). Командиром «конвою», з позивним «мазай», є константин пікалов, права рука є. пригожина, колишнього куратора ПВК «вагнер». Влітку 2023 р. у в ПВК «конвой» нараховувалося 400 бойовиків. За інформацією «досє» ця ПВК наразі застосовується у Херсонській області. ПВК «конвой» фінансується кримськими бізнесменами, які таким чином показують свою прихильність москві та особисто с. аксьонову.

Наразі прослідковується стійка тенденція щодо збільшення попиту на послуги приватних військових компаній, активно росте число замовників їх послуг та відбувається динамічне розширення діапазону цих послуг. Стає цілком очевидним той факт, що у сучасних військових конфліктах приватні військові компанії все частіше виступають як підрозділи спеціального призначення регулярних збройних сил країни.

Висновки. Отже, результати дослідження свідчать, що приватні військові компанії – це військово-політичний феномен ХХІ ст., який є серйозним викликом міжнародного права. ПВК посіли особливе місце у сучасній військово-політичній сфері, стратегіях та практиці держав. Цей та багато інших фактів говорять про пряму зацікавленість держав в існуванні таких компаній та такого бізнесу. На сучасному етапі державам, у першу чергу західним, які в основному і є державами походження таких компаній, вкрай зручно використовувати ПВК не тільки з економічної точки зору, але й з метою збереження своєї політичної репутації, наприклад, як спосіб не використовувати збройні сили безпосередньо для скорочення

втрат. Крім того, ПВК – це зручний інструмент для непрямого просування національних інтересів по всьому світу, оскільки представники держави, у разі потреби, можуть завжди відмовитись від них та зберегти репутацію країни на міжнародному рівні.

Наразі ПВК стали невід’ємним інструментом збройних протистоянь та конфліктів, що призвело до виникнення різних проблем, починаючи з прав людини і закінчуючи участю бойовиків у військових операціях та війнах.

Використані посилання

Горovenko В. & Тютюнник В. (2013). Приватні воєнні компанії: міжнародний досвід і можливі шляхи його реалізації в Україні. *Наука і оборона*, № 3, С. 32-39.

Гусаров В. (2015). Приватні військові компанії Росії як інструмент узаконеного тероризму URL: <https://informnapalm.org/ua/pryvatti-vijskovi-kompaniyi-rosiyi-yak-instrument-uzakonenogo-teroryzmu-infografika/> (дата звернення: 13.02.2024).

Івасечко О. & Бондар Д. (2023). Міжнародний досвід діяльності приватних військових компаній у збройних конфліктах. *Регіональні студії*, № 32, С. 103-107.

Кириченко С. (2021). Роль приватних військових компаній у воєнних конфліктах. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського*, №1 (71), С. 12-17.

Ковальський О. (2019). Залучення приватних військових та охоронних компаній: проблеми міжнародно-правового регулювання. *Тенденції реформування правової системи України і країн світу: правові, психологічні та соціокультурні аспекти: матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Тернопіль, 5-6 листопада)*. Тернопіль, С. 108-111.

Кохан Г. (2020). Правові питання діяльності приватних військових компаній: міжнародний аспект. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, серія: юридичні науки*. Том. 31 (70). Ч. 3. № 2. С. 190-201.

Мухін М. (2023). Хто замінить ПВК «Вагнер». Навіщо російським елітам свої приватні військові компанії URL: <https://focus.ua/uk/politics/558173-rosijski-pvk-kogo-berut-i-navisho-stvoryuyut> (дата звернення: 12.02.2024).

Невзоров І. & Хотенець П. (2017). Приватні військові компанії та право: гострі питання, деякі світові тенденції нормативного регулювання. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.). *Збірник наукових статей і тез доповідей на науково-практичній конференції до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (Харків, 25 листопада)* Харків, С. 212-214.

Приватні військові компанії та їх роль у сучасних регіональних конфліктах. (2020). Виступ представника Міністерства оборони України генерал-майора Вадима Скібіцького на 949-му засіданні Форуму ОБСЄ з безпеки співробітництва, 17 червня 2020 року. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:sll663tpmBkJ:https://vienna.mfa.gov.ua/en/news/vistup-na-temu-privatni-vijskovi-kompaniyi-ta-yih-rol-usuchasnih-regionalnih-konfliktah&ccd=3&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>. (дата звернення: 28.01.2024).

Санжаревський О., & Байда Н., & Стемпицький А. (2021). Приватні військові компанії: міжнародний досвід та перспективи для України. *Слов'янський світ і Україна*, С. 414-421.

Сотніков Д. (2023). Крім «Вагнера»: які ще ПВК із Росії воюють в Україні. URL: <https://www.dw.com/uk/krim-vagnera-aki-se-pvk-iz-rosii-vouut-v-ukraini/a-66035104> (дата звернення: 12.02.2024).

Шарафмал Ф. (2020). Армія привидів: як Росія використовує вагнерівців під час гібридної війни. URL: https://24tv.ua/chomu-vagnerivtsi-na-yefektivnishiy-instrument-gibridnoyi-rosiya-novini_n1475795. (дата звернення: 12.02.2024).

Які приватні військові компанії є в Росії та в яких країнах вони діяли (2023). <https://www.slovovidilo.ua/2023/01/09/infografika/svit/yaki-privatni-vijskovi-kompaniyi-ye-rosiyi-ta-yakux-krayinax-vony-diyaly> (дата звернення 11.02.2024).

Giedraitis A. (2020). Private Military Companies in the Foreign and Security Policy of the Russian Federation in 2014–2019. *Lithuanian Annual Strategic Review*. № 18. P. 123–162.

Katz B. & Seth G. & Jones Harrington N. & Doxsee C. (2020). The Expansion of Russian Private Military Companies. URL: <https://russianpmcs.csis.org/> (дата звернення 11.02.2024).

References

Horovenko, V. & Tyutyunyk, V. (2013). Private military companies: international experience and potential ways of its implementation in Ukraine. *Science and Defense*, № 3, P. 32-39. (ukr.).

Husarov, V. (2015). Private military companies of Russia as a tool of legalized terrorism URL: <https://informnapalm.org/ua/privatni-vijskovi-kompaniyi-rosiyi-yak-instrument-uzakonenogo-teroryzmu-infografika/> (accessed: 13.02.2024). (ukr.).

Ivasechko, O. & Bondar, D. (2023). International experience of the activities of private military companies in armed conflicts. *Regional Studies*, № 32, P. 103-107. (ukr.).

Kirichenko, S. (2021). The role of private military companies in military conflicts: history and modernity. *Collection of the scientific papers of the Center for Military and Strategic Studies NUOU amed after Ivan Chernyakhovsky*, №1 (71), P. 12-17. (ukr.).

Kovalskiy, O. (2019). Involvement of private military and security companies: problems of international legal regulation. *Reform trends of the legal system reform of Ukraine and the countries of the world: legal, psychological and socio-cultural aspects: materials of the International Scientific Conference (Ternopil, November 5-6)*, P. 108-111. (ukr.).

Kokhan, H. Legal issues of the activity of private military companies: the international aspect. *Scientific notes of the Taurida V.I. Vernadsky National University, series: legal sciences*. Vol. 31 (70). Part. 3. № 2. P. 190-201. (ukr.).

Mukhin, M. (2023). Who will replace PMC «Wagner». Why do Russian elites have their own private military companies URL: <https://focus.ua/uk/politics/558173-rosijski-pvk-kogo-berut-i-navisho-stvoryuyut> (accessed: 12.02.2024). (ukr.).

Nevzorov I. & Khotenets P. (2017). Private military companies and the law: pressing issues, some global trends in normative regulation. Training of law enforcement officers in Kharkiv (1917–2017). *Collection of scientific articles and abstracts of reports at the scientific and practical conference for the 100th anniversary of the training of law enforcement officers in Kharkiv (Kharkiv, November 25)* Kharkiv, p. 212-214. (ukr.).

Private military companies and their role in modern regional conflicts. (2020). Speech by the representative of the Ministry of Defense of Ukraine, Major General Vadym Skibytsky, at the 949th meeting of the OSCE Forum on Security Cooperation, June 17, 2020. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:s1l663tpmBkJ:https://vienna.mfa.gov.ua/en/news/vistup-na-temu-privatni-vijskovi-kompaniyi-ta-yih-rol-usuchasnih-regionalnih-konfliktah&cd=3&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>. (accessed: 28.01.2024). (ukr.).

Sanzharevskiy, O. & Baida, N. & Stempitskiy, A. (2021). Private military companies: international experience and prospects for Ukraine. *Slavic world and Ukraine*, P. 414-421.

Sotnikov, D. (2023). Which others PMKs from Russia are fighting in Ukraine except «Wagner». URL: <https://www.dw.com/uk/krim-vagnera-aki-se-pvk-iz-rosii-vouut-v-ukraini/a-66035104> (accessed: 12.02.2024). (ukr.).

Sharafmal F. (2020). The Army of Ghosts: How Russia is using Wagnerians during the hybrid war. URL: https://24tv.ua/chomu-vagnerivtsi-nayefektivnishiy-instrument-gibridnoyi-rosiya-novini_n1475795. (accessed: 14.02.2024). (ukr.).

Which private military companies exist in Russia and in which countries they were acting. (2023). <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/09/infografika/svit/yaki-privatni-vijskovi-kompaniyi-ye-rosiyi-ta-yakyx-krayinax-vony-diyaly> (accessed:11.02.2024). (ukr.).

Giedraitis A. (2020). Private Military Companies in the Foreign and Security Policy of the Russian Federation in 2014–2019. *Lithuanian Annual Strategic Review*. № 18. P. 123-162. (eng).

Katz B. & Seth G. & Jones Harrington N. & Doxsee C. (2020). The Expansion of Russian Private Military Companies. URL: <https://russianpmcs.csis.org/> (accessed: 11.02.2024). (eng).

Avtushenko I., Avtushenko O.

PRIVATE MILITARY COMPANIES AS A TOOL OF WAGING MODERN WARS

The article investigates the activities of private military companies which actively used in military conflicts and wars. In the 21st century, regular armed forces cease to be the main instrument of military-political activity of the state. It is established, that specialists of private military companies help to solve the tasks comprehensively, providing diverse support for regular military units in modern military conflicts.

Private military companies more often are increasingly acting as special purpose units of regular armed forces. It has been found private military companies in armed conflicts, which allows to hide the direct involvement of the country, including the Russian Federation during the annexation of Crimea and hostilities in Lugansk and Donetsk regions in 2014 and 2015. Russia's use of private military companies in Ukraine during the full-scale Russian-Ukrainian war allows to carry out various operations by passing international conventions and agreements on cease-fire, treatment of prisoners, shelling of residential areas and the civilian population.

As a result, it is shown that militants of military private companies of the Russian Federation, such as «Wagner», «Redut», «E.N.O.T.», «Patriot», RSB-Group were able to significantly influence the course of hostilities in Ukraine. It is founded, that the involvement of private military companies with states has become an effective lever for achieving foreign policy goals. They are a convenient tool for indirect promotion of national interests around the world, as representatives of the state, if needed, they can always refuse it and save the reputation of the country on the international level. There is a steady trend towards increasing demand for the services of private military companies at the present stage, as it allows you to gain more people in war without resorting to another large -scale mobilization.

Keywords: private military companies, state, war, mercenary, armed conflicts.